

sigitas parulskis

**trys
sekundės
dangaus**

Alma littera

1

Atvažiuojęs į kurortinį miestelį šalies vakaruose, pirmiausia rengiausi nueiti prie jūros ir nusikirpti nagus.

Nuėjau prie jūros, nusikirpau nagus, pamečiau žirkles. Išsimaudžiau, palaksčiau pakrante šūkalodamas nesąmones, išsitrynčiau rankšluosčiu, kol oda ėmė maloniai dilgsėti. Paskui sėdėjau ir debilo žvilgsniu žiūrėjau į jūrą. Nežinau, ką mato į ją žiūrėdami kiti žmonės, aš nematau nieko. Gerai, jeigu kažkur ties horizonto linija plaukia laivas. Tuomet matau laivą, bet nieko daugiau. Kai laivo nėra – tik vanduo, daug beprasmiškai siūbuojančio sūraus, šalto vandens.

Gydytojai sako, jog tai kartų problema. Vienos kartos žiūrėdamos į jūrą mato Dievą, kitos girdi simfoninę muziką, Bacho fugas, dar kitos regi moterį, Afroditę, begalybę, amžinybę, nirvaną ir kitokį poetinį šlamštą. Karta, į šį pasaulį išstumta apytikriai septintajame dešimtmetyje, nors laikas ir neturi ypatingos reikšmės, nemato nė velnio. Aš priklausau šiai kartai. Kartai, kuri neturi jokių ypatingų požymių, kartai, kuri beveik be savybių. Kartai, kuri pavėlavo tapti hipiais, kuriai „The Beatles“ muzika per saldi ir kuri jau buvo peraugusi

persiimti pankų idėjomis, o „Sex Pistols“ jai tepriminė erzinantį triukšmą. Tiesa, nemaža šios kartos dalis virto miesčionimis, patikėjo ABBA pasiūlytu gyvenimo modeliu, bet tai jau ne kartos požymis, tai paprasčiausia statistika, kurios neįstengė sugriauti nei AC/DC pjūklai, nei Džono Lenono kraujas. Mane domina karta, kuri beveik neturi „savo“ muzikos, savo stabų, jokio supratimo apie tėvynę, istoriją, meilę, pinigus, šeimą, atsakomybę.

Karta, kuri atidavė šiokią tokią duoklę narkotikams, šiek tiek kraujo jai nuleido Afganistanas, bet tai labiau išimtis nei dėsniumai. Vienintelė šios kartos filosofija – filosofijos neturėjimas arba vengimas ją turėti, ir ši teorinį vakuumą praktiniu lygmeniu užpildė alkoholis, bet kartu tai karta, kuri neišmoko gerti, neišmoko dulkintis, valgyti, kaupti – tai yra neišmoko mėgautis malonumais. Net ir turtingi, sukūrę sėkmingas šeimas ir klestinčius verslus šios kartos atstovai, žiūrėdami į jūrą, nemato nieko, išskyrus vandenį. Jie paprasčiausiai nemoka džiaugtis. Tai pagrindinis, lemiamasis kartos požymis.

Apibendrinimai – šlykštus dalykas. Bet pasaulyje šlykščių dalykų kur kas daugiau nei malonių. Tiesą sakant, man nusišpjauti, kas yra mano karta. Gali būti, kad jos apskritai nėra, ir jokia sumauta jūra negali būti katalizatoriumi jai išryškinti. Bet aš tai prakeikčiau kartai priklausau, ir niekas manęs negalėtų įtikinti, jog esu toks vienas, unikalus ir nepakartojamas. Priklausau labiausiai rusintai, labiausiai mulkintai, labiausiai ateizmu maitintai, naiviausiai ir kartu – niekuo netikinčiai kartai. Visos kartos mėgaujasi prarastosios statusu. Mano karta nebuvo prarastoji. Negalėtų ji vadintis ir

bitnikais ar bent jau elementariausiais maištininkais. Ji tiesiog nesubrendusi, balių ir prisitaikėlių tėvų išauginta karta, neišsipildžiusi, neįvykusi karta. Patyrusi staigią socialinę politinę permainą, brandos amžiuje išgyvenusi neįtikėtiną lūžį, ji vis tiek liko tokia pati – nepatikli, abejinga, tingi ir be jokio entuziazmo, ne su budistine šypsena, o su idioto tuštuma akyse žvelgianti į jūrą ir nematanti joje nieko, išskyrus putas. Galima griebtis paguodos šiaudo, esą nesvarbu, ko nematai jūroje, svarbiausia, kas tuo metu dedasi tavo galvoje. Galvoje lygiai kaip ir jūroje – tuščia, o jei kartais ir šmėsteli koks nors minties šešėlis palei horizontą, tai jis taip toli, kad net nematyti, jog jis juda.

Dėl visko kalta demografinė duobė, sako gydytojai. Kadangi mano karta neturi jokių savybių, net ir toks apgailėtinas pasiteisinimas, kad dėl visko kaltas kas nors, tik ne aš, mums netinka. Mes niekad nieko nekaltinam. Merso nudėjo arabą už tai, kad labai ryškiai švietė saulė, dėl to jis ir priklauso garbingai egzistencialistų kartai. Mano kartai patinka prieblanda, o prieblandoje nusitrina bet kokios egzistencijos ribos, ir mums nusišikti – rusiškai, angliškai, žydiškai ar arabiškai kalbės mūsų anūkai.

Karta, užauginta bendrabučiuose, komunaliniuose butuose, paaugliai, naktimis klausėsi, kaip jų tėvai tratina jų motinas, generacija, Edipo kompleksą supratusi kaip neišvengiamą ankštumo pojūtį šiame pasaulyje.

Būtent dėl demografinės duobės, kitaip tariant, dėl to, jog ėmė trūkti patrankų mėsos, mūsų kartai teko eiti tarnauti į sovietų kariuomenę net iš aukštųjų mokyklų. Po pirmojo kurso sėmė visus iš eilės – pilnapadžius, iškrypusiais stubu-

rais, pusaklius, myžančius į lovas, visus, kurie nespėjo virsti bepročiais arba visiškai nemobiliais invalidais.

Tai, kas kone kiekvienam rusui yra garbinga „vyriškumo mokykla“, mūsų kartai tapo dar vienu įrodymu, kad individas šiame pasaulyje nieko nereiškia, kad viską lemia jėga arba valdžia ir kad kiekvienas kretinas dėl kokios nors supistos hierarchijos vienokiu ar kitokiu būdu gali tau šikti ant galvos.

Didžiausia mano gyvenimo klaida – laikas. Grįžęs paklausiau, kiek dabar laiko. Paklausiau rusiškai, nes mėgstu pigius efektus. *Vy ni skažite, skolka sčas vremeni?* – paklausiau Universiteto Didžiajame kieme, vilkėdamas desantininko paradinę uniformą, apkabinėtą akselbantais ir kitais blizgučiais, žydrą beretę atsmaukęs ant pakaušio. Manęs paprasčiausiai neatpažino, nors klausiau pažįstamo, porą metų vyresnio studento. Tiesa, jis man pasakė, kiek laiko, bet aiškiai supratau, arba tiesiog fiziškai pajutau, kad jo laikrodis ir mano laikrodis rodo skirtingus laikus. Tiksliau – mano sąmonė skaičiuoja kitą laiką. Atsirado tarpas. Kalendoriuje tas tarpas būtų žymimas dvejais metais, bet tarpas, kuris atsirado, ne kalendorinis. Jis beveik nematomas, jis visiškai nematomas, bet yra, nes aš jį jaučiu. Jį jaučia visi, kuriems teko tarnauti kariuomenėje arba sėdėti kalėjime. Arba gyventi tremtyje. Vienatvėje. Viskas lyg ir taip pat, bet pasislinkę. Kaip nusimušęs taikiklis. Taikai tiesiai, o kulką neša truputį į šalį. Taikiklį galima reguliuoti, smegenų, kurios suvokia laiką ir kuriose yra atsiradęs tarpas, – ne.

Pojūtis, jog tu šalia. Kai kalbiesi su žmogumi, junti tarpą. Kol tavo pasakyti žodžiai įveikia tą prakeiktą vos juntamą tarpą, jie pasikeičia, ir žmogus tave supranta ne taip. Tarpas

iškreipia žodžių prasmę, nors išoriškai jie niekuo nesiskiria nuo kitų žodžių. Kai myliesi su moterimi, negali patirti malonumo kartu, nes yra tarpas, ir orgazmas jus ištinca skirtingu metu, jūs prasilenkiate ne tik fiziškai, bet ir emociškai. Net ne laiko, o erdvės prasme – skirtinguose lygmenyse. Kai geri alkoholį, tavo sąmonė būtinai aptemsta kitoje dimensijoje, ir nors tu tebesėdi prie stalo, tebekalbi ir tebekilnoji indus su gėrimais – tave skiria tarpas ir tu aiškiai suvoki, kad geri vienas. Kalbi, myliesi, geri – ir visą laiką vienas.

Vienatvė ne erdvėje, bet laike.

Kai tai supratau, ėmiau pastebėti žmones, sėdinčius bare, kavinėje, einančius gatve, stovinčius prie upės arba ežero su meškerykočiu rankose, net vairuojančius automobilį, – visi jie, žiūrėdami į jūrą, nematydavo nieko. Visų tas pats bukaprotiškas žvilgsnis. Su tarpu. Kaip ir mano. Vadinas, ne vienas. Vadinas, karta egzistuoja. Be abejo, tai buvo beveik vien vyrai, kadangi moterims kartos sąvoka taikoma tikrai iki ištekant, ir tai su išlygomis, nes jos labai mėgsta mimikrijos meną, o vėliau jau priklauso abstrakčiam moteriškumui, kuris kartomis nebeklasifikuojamas.

Keisčiausia, jog net ir kalbantis su savo karta, su karta, kuri kenčia dėl tarpo, nesusikalbėjimas lygiai toks pat. Tie prakeikti tarpai – skirtingi.

Tarpai, pilni keiksmožodžių, bjaurių, nešvankių rusiškų turkiškų keiksmų, kurie praradę tikrąją savo semantiką, kurie visų pirma – tam tikra nevilties forma. Tai ne žodyno skurdas, tai egzistencinė lingvistika – tarpo, tuštumos nuskaymas – *nachui* toks gyvenimas, vadinas, gyvenimas tarpe, o ne terpėje.

Ir jeigu kas nors kada nors pamatys ant kopos sėdintį žmogų ir spoksantį į jūrą nieko nereiškiančiu žvilgsniu, tegul žino, jog tai mano karta spokso į jūrą ir *ni chuja* nemato. Nes ją nuo šio pasaulio skiria tarpas. Mažas, gal tik trijų sekundžių, bet neįveikiamas.

Buvau nusprendęs kiekvieną rytą keliauti prie jūros, maudytis prakeiktai šaltame vandenyje, paskui bėgioti pakrantės smėliu, šūkauti ir trintis iki kraujo rankšluosčiu, tačiau vieną rytą pasukau visiškai priešinga kryptimi.

Kurortinis miestelis įsikūręs pusiasalyje, tarp jūros ir marių, nors ir ten, ir ten, esant absoliučiam štiliui, vanduo kažkodėl dvokia vėmalais ir pašvinkusia arkliona.

Dvokiančių marių pakrantėje prisigėriau klaikaus rašalo, netekau sąmonės ir atsipeikėjau velniai žino kur.

2

– *Gde maja ruka, vernite mne ruku, svolači*, – buvo pirmieji garsai, pasiekę mano sąmonę, ir aš, visame kūne jausdamas siaubingą maudulį, kurio kulminacija buvo aštrus ir ritmingas tvilkčiojimas pakaušyje, automatiškai pakartojau: *gde maja ruka... svolači*.

Turbūt apkasai, guliu apkasuose, guliu su skyle galvoje po kokio nors mūšio, o šalia vaitoja rankos netekęs Igoris. Aš nenoriu matyti tokio vaizdo, todėl ir neatsimerkiu. Taip jaučiasi ką tik gimęs žmogus, bet vėliau niekad to neatsimena. Vis dėlto įdomu – su kuo kariaujama? Su vokiečiais? VDR užpuolė sovietų kariuomenę, desantininkus? Nesąmonė. Nors jie chamai ir išsigimėliai, rudi visi iki vieno, be blakstienų, bet ne bepročiai. Jie protingi, prisiskaitę Kanto ir Hegelio, o mes kvailiai, bet nenugalimi, *my s neba sineva, kak uragan, net vojsk silneje...*

Gal neišsiskleidė mano parašutas ir aš guliu morge? Pamažu grįžtanti nuovoka ėmė tirpdyti paširdžius ir man teko atsimerkti. Paskui vėl užsimerkti. Geriau vis dėlto būtų buvę apkasai arba lavoninė. Pakanka tik atsimerkti, pakanka vos

kelių akimirkų, gal net nereikia trijų sekundžių, kad pasibjaurėtum pasauliu. Blausios šviesos migloje, palei priešais dunksančią melsvą sieną (ten viskas buvo melsva, viskas užlieta numirėlio melsvumo šviesa) stovėjo gultas, o šalia gulto, kampe, nugara į mane, kažkokia žmogysta vienom apatinėm kelnaitėm. Tikrai ne akušeris ir ne gydytojas su ryškiai baltu chalatu ir kokia nors gražia geležte rankose. Į kampą įsispraudęs tipas svyravo, nors ir laikėsi viena ranka atsirėmęs sienos. Keliskart sustenėjo, paskui pratisai suvaitojo ir tuojau pat pasigirdo į grindis teškančio skysčio garsas. Ne, vokiečiai į kampą nemyža. Aš kalėjime. Ką nors padariau, nors nieko neatsimenu. Ką nors nušoviau arba sudaužiau.

– *Gde maja ruka... ruku... ruku...* – vėl pasigirdo iš kampo kitame patalpos, primenančios kamerą, gale. Kaip man buvo sunku pajudėti. Gal mane mušė? Bet tuomet jausčiau sumuštas vietas, o dabar skaudėjo iš vidaus, skaudėjo taip, tarsi manyje degtų amžinoji ugnis ir olimpinis fakelas senovės graikų amfiteatre, o ant koturnų pasilipęs Sofoklis verktų nulaužtos gipsinės rankos, bet likusia sveikąja smaugtų pasileidėlę Antigoną už neištikimybę broliui negrui, ir vis iš vidaus, iš gilumos, *de profundis* skaudėjo, nes išorėje viskas apmirę, tik prakeiktai grėžia galvą. Mintyse be reikalo minėdamas čia Viešpatį, čia Dievą vis dėlto pasisukau ant šono ir atlaužiau galvą, turėjau atrodyti komiškai kaip pagoniškų strėlių prismaigstytas Sebastijonas. Tame kampe gulėjo dar vienas kūnas, kažkoks padaras šeimyniniais triusikais ir maike, o vietoj dešinės rankos į viršų atsikišęs kokių penkiolikos centimetrų strampas. Sofoklis? Admirolas Nelsonas? Kur aš, po velnių? Ir kas jam galėjo nutraukti ranką, nejaugi myžnius?

Pastarasis nukratė galą taip garsiai, tarsi pliaukšėtų silkės uodega per stalą, ir patenkintas atsigulė. Maža to, tą pačią akimirką ėmė pratisai knarkti. Aš kenčiu susirietęs ne mažiau už netikėlių kankinamą šventąjį, vargeta kampe rankos šaukiasi, vaitoja kaip gimdanti feministė, o myžnius šunsnukis palaimingai knarkia. Argi gali nors kiek užuojautos turintis žmogus miegoti tokiomis sąlygomis? Nėra artimo meilės pasaulyje, tikrai nėra.

Man svaigo galva, mano gomurys buvo perdziūvęs, vietoj seilių burnoje čiuzėjo kažkokie popieriai su skaudžiais žvirgždo trupiniais, liežuvis, kaip blaškėsi mano liežuvis po burną, virtusią stiklo vatos ritiniu... Ir vis dėlto iš paskutiniųjų atsikėliau nuo gulto, susirietęs, kad staiga neapsivemčiau, nuslinkau prie knarkiančio kokių keturiasdešimties metų barzdoto myžniaus ir ėmiau jį niukinti:

– Ėi... ėi... Atiduok ranką... ranką atiduok... prašau...

Norėjau pasakyti ką nors apie humanizmą, apie brolystės jausmą, kad reikia laikytis visiems išvien, ką nors apie Paryžiaus komuną, bet galvoje, kaip ir burnoje, šiugždėjo stiklo vata.

Barzdočius praplėšė vieną akį, padraskė nagais nuogą savo šlaunį ir pasakė vienintelį žodį *chuj*. Vis dėlto – vokietis. Bent jau tartis – tikro švabo.

– Neatiduos, – labiau sau nei atsikišusiam į viršų strampui pasakiau ir taip pat susirietęs grįžau prie savojo gulto. Barzdyla vėl pradėjo taip skaniai knarkti, jog atrodė, kad srebiasriubą. Snarglienos ir skreplių barščius, mažų mažiausiai.

Kad pralaimėjimas nebūtų toks skaudus, vėl susiriečiau ir nutipenaui prie berankio. Pasilenkęs prie jo mėginiau parody-

ti dantis ir mandagiai bei rūpestingai paklausti, ar galiu kuo padėti, bet mano kalbos padargai išsiderino ir pro išvieptus dantis praslydo vienintelis išėstas garsas uuuyyyyy.

– *Pit*, – suvaitojo berankis. – *Vadyyy...*

Paskui pažvelgė į mane, išvadino ožiu (*čio ustavilsia, ka-ziol*) ir vėl ėmė progiesmiu samprotauti apie prarastą ranką. Iš tiesų tai daug baisiau nei prarastas laikas.

Vandens. Arba alaus. Pusę buteliuko. Rasoto, vėsaus, nors tris gurkšnelius. Argi tai daug, argi aš reikalauju permiegoti su princese Diana... Ji miegojo su kažkokiu turtingu arabu, ir kai užsimušė autoavarijoj, visi verkė taip baisiai, lyg būtų užsimušusi jų paskutinė išganymo viltis... Didelio daikto, arbas, aš irgi miegojau su žyde, tiesa, ji buvo neturtinga ir žvairra, negana to, plaukuotom rankom, švepla. Nekeista, jog būdamas su ja jaučiausi mažų mažiausiai logopedas, bet kai pakratysiu kojas, niekas neišspaus nė ašaros, nebent kokia nors sentimentali ponija, kuriai nespėjau pridaryti kiaulysčių... Juk tai toks niekniekis, trys gurkšneliai alaus, niekingi viens du trys gurkšneliai, kurie išgelbėtų mano sielą nuo piktžodžiovimo nuodėmės, nes aš, nors ir negalėdamas daug pasakyti, vis tiek nusidedu mintyse, mintyse aš keikiu viso pasaulio doruolius ir moralistus, kurie pagiringam žmogui gaili trijų gurkšnelių alaus. Ir apie Dievą mintyse negerai galvoju, Viešpatie, sakau mintyse, jeigu toks galingas esi, pažvelk dabar į mane, įsitikink mano nelabai giliu tikėjimu ir suvilgyk mano lūpas šlakeliu alaus, gerai, gerai, bent jau vandens šlakeliu, priartink prie manęs savo spindinčią taurę, aš išgersiu ją, nepraliedamas nė lašelio, ir tuomet jau garbinsiu tave, kaip dar nėra garbinęs nė vienas atsiskyrėlis, nė vienas šunybėm

pagarsėjęs šventasis... Ir jeigu tai įvyktų, nebegersiu daugiau niekada, jokio alkoholio, vien tik arbata ir kvapnieji aliejai, nė lašo daugiau, nebent...

Kiek sykių jau kartojau šį kvailą „niekada daugiau“, kiek sykių, puikiausiai žinodamas, kad meluoju susiriesdamas, bet sunkią valandą tai kažkodėl visuomet padeda. Beveik visuomet.

Nedrąsiai pabeldžiau į duris, ir Viešpats atsiliepė! Ko nori, paklausė Viešpats, žiūrėdamas į mane viena akimi pro skylę duryse, o aš taip išsigandau, mane taip apstulbino jo galia ir stebuklai, jog stovėjau susirietęs prie geležim apkaustytų kameros durų ir negalėjau patikėti savo ausimis. Viešpatie, pagaliau išlemenau ne savo balsu, aš tik šlakelio vandens... ir gal dar... jeigu tai nepapiktins tavęs, Viešpatie, dar gurkšnelio alaus... trijų... gurkšnelių...

Ir subildėjo dangaus vartų geležis, sutrimitavo atšaukiamų sklendžių trimitai, aš pabeldžiau ir buvo man atidaryta, ir ėmiau aš gailėtis, jog mažai paprašiau, galėjau juk ir viso butelio paprašyti...

Viešpats vilkėjo policininko uniformą.

– Myžti nori? – paklausė rūsčiai, ir man nieko kito neliko, tik susitaikyti su tuo, jog stebuklai – labai reliatyvus dalykas, reliatyvus ir labai painus.

– Myžti, – nuolankiai pritariau ir stengdamasis kuo oriau išsitiesti nutipenau paskui stambų policininko kūną. Be reikalo stengiausi atrodyti oriau, apskritai didesnės kvailystės kaip demonstruoti orumą mentui nesugalvosi – vos pasiekęs klozetą apsvėmiau. Kas tai patyrė, supras mane ir nesi-piktins, ir gal net užjaus, nes vėmti iš tuščio skrandžio... Tai

sieros ir ugnies lietus, sunaikinęs Sodomą ir Gomorą, tiesa, nedaug to lietaus, bet kaip sunkiai, kaip kankinamai jis kyla iš skrandžio, kaip degina burną ir šnerves savo naikinančia rūstybe. Jau ir vandens paskui nesinori – argi verta išdegusią žemę laistyti šlakeliu vandens, tik šnypščia bevaisė žemė, tik putomis pasidengia ir pasidaro dar bejėgiškesnė ir negyvesnė, na, nebent gurkšneliu alaus...

Jau buvau pusiaukelėje į kamerą, bet staiga kažkokia jėga man pasakė – grįžk! Tokiomis akimirkomis galiu patikėti kuo tik nori, baisios tai akimirkos, tuomet atrodo, kad tarp smegenų ir išeinamosios angos kursuoja greitasis traukinys ant oro pagalvių – taip klaikiai jis lekia per pašiurpusį vidaus pasaulį, siaubas. Ir aš grįžau į tualetą, o iš paskos sekantis policininkas niuktelėjo man į nugarą ir išvadino apsišikėliu, bet aš vis tiek grįžau, sudėjęs delnus pripildžiau juos vandens ir tekinas pasileidau į kamerą, policininkas ir vėl piktžodžiavo...

Nedaug teliko vandens mano delnų inde, bet vis dėlto liko. Ir aš, priėjęs prie vienrankio, sakiau jam – gerk, ir tau palengvės, tu galėsi keltis ir eiti, ir visus šlovinti... Ką šlovinti? Kita vertus, orumą jau buvau praradęs, galėjau šlovinti bet ką. Bet Berankis piktai pašnairavo į mane, trenkė per mano delnus vienintele jam likusia kaire ranka, pavadino mane dar negražiau nei policininkas ir nusisuko piktas.

Viešpatie, jeigu tu padarytum, jog visa tai tik blogas sapnas, tik košmaras, iš kurio aš tuojau prisikelsiu, koks tu būtum didis, Viešpatie, kokią tikėjimo šventyklą tau pastatytčiau savo širdyje, Paryžiaus Katedrą iš alaus butelių kamštukų ir dar ką nors didingesnio, nors didingai galvoti tokiomis sąlygomis ne taip jau lengva.

Gal geriau nedaryk to, Viešpatie, neatlaikytų mano širdis tokių statybų, nedaryk, aš išgersiu šią taurę ligi galo, šiaip ar taip – skystis, o skysčiai man patinka, man liko trys sekundės, ir tegul, o paskui, paskui galėsi daryt su manim ką nori, nes šios trys sekundės priklauso man, aš jų nusipelniau, aš jas išsikovojau, ir net tu negali jų atimti, netgi tu.